

1978, 30. října – Sdělení VONS č. 49 o soudním jednání s Jiřím Chmelem u Okresního soudu v Mostě a jeho odsouzení pro trestný čin pobuřování k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Dne 20. 10. 1978 se před senátem Okresního soudu v Mostě za předsednictví Drahoslava Matěchy konalo hlavní líčení v trestní věci proti Jiřímu Chmelovi, signatáři Charty 77. Jak jsme již informovali (viz Sdělení č. 23)¹, obžaloba ho viní z trestného činu pobuřování (§ 100, odst. 1a tr. z.), jehož se měl dopustit tím, že počátkem ledna 1977 ve svém bytě v Mostě umožnil několika osobám podepsat Chartu 77 a že v červenci 1977 přehrával před restaurací Luna v Mostě magnetofonový záznam Prohlášení Charty 77 a nahrávky nekonformních hudebních skupin.

Obžalovaný před soudem svou vinu v celém rozsahu popřel.² Oba svědci údajného přehrávání z magnetofonu před restaurací Luna prohlásili při konfrontaci s obžalovaným, že ho nikdy neviděli a že neznámou osobu původně identifikovali jako Jiřího Chmela na základě návodu vyšetřovatele.³ Také dva zbývající svědci, kteří měli dosvědčovat údajné podepisování Charty 77 v bytě Jiřího Chmela, odvolali v průběhu líčení svá původní svědectví s tím, že je vyšetřovatel hrozbami a nátlakem přinutil vypovídat nepravdivě a že navíc jejich výpovědi při protokolování hrubě zkreslil.⁴ Líčení probíhalo za vzrůstající nervozity prokurátorky⁵ i soudce, který nechal zkresleně protokolovat jeho průběh, nebral zřetel na základní práva obhajoby apod. Nakonec bylo líčení odročeno na osmou hodinu ranní dne 25. 10. 1978. Přímo v soudní budově byli zadrženi tři svědci – Josef Hegr, Ivana Holotová a Josef Klier – a prokurátorka jim hrozila trestním stíháním pro trestný čin křivé výpovědi [a nepravdivého znaleckého posudku]; do 25. 10. nebylo o jejich osudu známo nic bližšího a je důvodná obava, že byli vzati do vazby.⁶ Do soudní síně byli vpuštěni jen dva důvěrníci obžalovaného, v okolí soudní budovy i v dalších místech okresu byla provedena rozsáhlá bezpečnostní opatření.

Dne 25. 10. 1978 hlavní líčení pokračovalo, opět za rozsáhlých bezpečnostních opatření v celém okrese: do soudní síně byl tentokrát vpuštěn jen jeden důvěrník obžalovaného; některým jeho přátelům bylo znemožněno vzít si dovolenou ze zaměstnání; ostatní se nesměli ani přiblížit k budově soudu a byli ustavičně sledováni; řidič obhájce (JUDr. Danisze z pražské AP) byl předveden na VB, odkud byl vyreklamován teprve po sedmi hodinách.

Z vězení byli k soudu předvedeni dva noví svědci. Výpověď svědka Beneše⁷ neobsahovala nic pro případ významného (v roce 1977 viděl prý Jiřího Chmela v restauraci Luna předávat někomu nějaké strojopisy neznámého obsahu a magnetofonové pásky). Svědek Petr Ouda, signatář Charty 77, tč. ve výkonu trestu, nejprve vypověděl, že v lednu 1977 podepsal spolu s několika osobami v bytě Jiřího Chmela Chartu 77. Na dotazy obhájce vypověděl, že byl 23. 10. 1978 vyslechnut vyšetřovatelem StB podporučíkem Venclíčkem, který mu hrozil trestným stíháním v případě, že jeho výpověď nebude v souladu s protokolem z informativního výsledku z ledna 1977. Tento informativní výslech trval 20 hodin, přičemž byla Petru Oudovi, který je nemocný cukrovkou, odpírána strava a odpočinek – proto nakonec protokol podepsal. Petr Ouda svou výpověď v plném rozsahu odvolal. Následovaly výsledky vyšetřovatelů StB, které mj. potvrdily věcné údaje, uváděné Petrem Oudou.⁸

V průběhu líčení se opět stupňovala nervozita předsedy senátu, který čím dál nepřesněji protokoloval jeho průběh, pokutoval obhájce,⁹ a dokonce líčení na dvacet minut přerušil. V závěrečné řeči prokurátorka konstatovala, že veřejné přehrávání nebylo Jiřímu Chmelovi prokázáno. Pokládala však za prokázané, že v jeho bytě byla ve společnosti několika osob podepisována Charta 77, čímž prý byla naplněna skutková podstata trestného činu pobuřování. Prokurátorka navrhla trest odnětí svobody na 12 měsíců. Soud vynesl rozsudek, jímž se Jiří Chmel odsuzuje k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na 18 měsíců a to v první nápravě výchovné skupině.¹⁰ Návrh obhájce na propuštění z vazby byl zamítnut, neboť prý hrozí, že Jiří Chmel bude pokračovat v trestné činnosti.¹¹

Jiří Chmel byl souzen za skutky, které jsou v souladu s ústavou a mezinárodními pakty a jejichž stíhání proto v každém případě představuje nepřijatelné zneužití trestného zákona. Tragikomický průběh hlavního líčení však navíc přesvědčivě ukázal, že celý proces je jen divadlem, sloužícím k umlčení aktivního signatáře Charty 77 a k odstrašení jeho přátel. Domníváme se, že při hlavním líčení byla nepochybně prokázána jen jediná skutečnost: naprostá neúcta soudu nejen k duchu, ale i k literě čs. zákonů. Během vyšetřování i procesu byl trestní řád porušen tolikrát, že zde můžeme jen namátkou vyjmenovat několik flagrantních případů. Několik svědků bylo svědecky vyslechnuto ještě předtím, než vůbec bylo zahájeno trestní stíhání.¹² Vyšetřovatelé vykonávali na svědky nepřijatelný nátlak. Svědek Petr Ouda byl vyšetřován vyšetřovatelem po zahájení hlavního líčení, tedy v době, kdy ho v této věci směl vyslechnout výlučně soud. Svědci, navrženi obhajobou, byli nejen šmahem zamítnuti, ale v hrubém rozporu s trestním řádem nebyla před soudem čtena ani svědectví, uložená ve spisech – pokud vyznívala ve prospěch obžalovaného. Hlavní líčení bylo protokolováno neúplně a zkresleně, na námítky obhájce nebyl brán zřetel a obžalovaný i obhájce byli zkracováni i v dalších svých zákonných právech. Předseda senátu Drahoslav Matěcha projevil právní úzkostlivost vlastně jen jedinkrát: když z formálních důvodů (chybějící datum) odmítl přijmout společenskou záruku na Jiřího Chmela.¹³

Pokládáme za potřebné pranýřovat každý proces, v němž jsou občané odsuzováni pouze za to, že užívali svých zákonných svobod a pokusili se projevit své přesvědčení – a to i tehdy, najde-li se zákonné ustanovení, jehož litery lze proti těmto občanům formálně použít. Případ Jiřího Chmela pokládáme však za další nebezpečné vystupňování nezákonnosti: bez ohledu nejen na ducha, ale i literu čs. zákonů zde byl odsouzen k tvrdému trestu člověk, jehož vina nebyla ani v nejmenším prokázána. Lze se jen těžko ubránit dojmu, že rozsudek v tomto inscenovaném procesu je jen výrazem osobní pomsty předsedy senátu za opětovný krach celé inscenace, čemuž nasvědčuje i zcela neobvyklý postup soudu, který uložil vyšší výměru trestu, než požadovala prokurátorka. Neméně nás

znepokojuje i osud tří svědků, kteří byli uvězněni pouze za to, že se alespoň před soudem pokusili vypovídat pravdivě.

Stále ještě se odvažujeme doufat, že jak vyšší soudní instance, tak orgány prokuratury, odpovědné za dodržování zákonnosti v tomto státě, zjednájí v této věci radikální nápravu a dají průchod právu a spravedlnosti. Nicméně ústava našeho státu ukládá všem jeho občanům povinnost dbát o dodržování zákonů, a proto se cítíme zavázáni upozorňovat jak oficiální instituce, tak veřejnost, že v případě Jiřího Chmela byly zákony hrubě porušeny.

Informace o Chartě 77, r. 1, 1978, č. 12, s. 10–11.

POZNÁMKY

- ¹ Dokument č. 23. K případu viz dále sdělení VONS č. 61 a 164, dokumenty č. 61 a 165.
- ² V protokolu o hlavním líčení u Okresního soudu v Mostě konaném 20. 10. 1978 je zaznamenáno toto tvrzení Jiřího Chmela: „*Není pravdou, že bych se dopustil trestného činu, jenž je mi kladen za vinu. V žádném případě jsem nepobuřoval a v žádném případě JSEM nikomu nedával text Charty ani číst, ani jsem jej nepřehrával, a není pravdou, že by někdo z tohoto titulu podepisoval text Charty u mne v bytě v Korozlukách.*“ OS v Mostě, soudní spis k případu Jiřího Chmela (spis. zn. 1 T 442/78) uložený jako příloha k rehabilitačnímu spisu, spis. zn. 1 Rt 451/90.
- ³ Zdeněk Hejduk k tomu během své svědecké výpovědi u hlavního líčení uvedl: „*Obžalovaného vůbec neznám ani podle vidění. Pokud jsem ve své výpovědi uváděl, že obžalovaný tam v restauraci Luna přehrával text Charty. [sic] Ani mně také nikdy nepředával žádné léky a žádné obchody jsem s ním neměl. Když jsem byl tehdy vyslýchán, tak mě vyšetřovatel řekl, když jsem popsál, kdo to byl, že to je jistý chlap z Korozluk, a proto jsem se tohoto jména chytil. Text Charty tam byl sice přehráván, ale jiným mužem, a nebyl tam tedy nikdo z těch svědků, kteří jsou zde přítomni.* Obdobně vypovídal též další svědek Josef Hegr. Tamtéž, protokol o hlavním líčení u Okresního soudu v Mostě s J. Chmelem konaném 20. 10. 1978. Protokol o hlavním líčení s J. Chmelem je uložen též in: OS v Mostě, soudní spis k případu Josefa Hegra, Ivany Holotové, Josefa Klier a Petra Oudý, spis. zn. 1 T 616/78.
- ⁴ Těmito svědky byli Ivana Holotová a Josef Klier. Chmelův obhájce JUDr. Josef Danisz navrhl, aby byli vyslechnuti ještě Zdeněk Mach, Fran-

tišek Stárek, Jiří Bolt, Helena Stehnová, Petr Ragan a Stefan Hiroš, kteří doposud jako svědci nevyprávěli. Předmětem jejich výslechu mělo být to, zda byla organizovaná nějaká akce týkající se Charty 77 v bytě J. Chmela, kde měli být přítomni. OS v Mostě, soudní spis k případu Jiřího Chmela (spis. zn. 1 T 442/78) uložený jako příloha k rehabilitačnímu spisu, spis. zn. 1 Rt 451/90, protokol o hlavním líčení u Okresního soudu v Mostě s J. Chmelem konaném 20. 10. 1978.

- ⁵ Jednalo se o JUDr. Helenu Merunkovou.
- ⁶ K případu Josefa Hegra, Ivany Holotové, Josefa Kliera a dalšího svědka Petra Oudy viz sdělení VONS č. 69, 72 a 78, dokument č. 69, 72 a 78.
- ⁷ Celým jménem Zdeněk Beneš. Viz OS v Mostě, soudní spis k případu Josefa Hegra, Ivany Holotové, Josefa Kliera a Petra Oudy, spis. zn. 1 T 616/78, protokol o hlavním líčení u Okresního soudu v Mostě s J. Chmelem konaném 25. 10. 1978.
- ⁸ Shrnutí výpovědi Petra Oudy, vyšetřovatele oddělení vyšetřování VB Okresního oddělení SNB Teplice npr. Miroslava Klimeše, který provedl výslech Ivany Holotové, a vyšetřovatele oddělení vyšetřování VB Okresní správy SNB Most ppor. Emil Venclíčka, který vyslechl Josefa Kliera a Petra Oudu, obsahuje protokol o hlavním líčení u Okresního soudu v Mostě s J. Chmelem konaném 25. 10. 1978. Tamtéž.
- ⁹ Obhájci Josefu Daniszovi byla soudem udělena pořádková pokuta ve výši 100 Kčs, když se snažil vyjádřit své námitky k protokolaci. Danisz proti tomu podal okamžitě stížnost. Před vynesením rozsudku JUDr. Danisz navrhl, aby byli vyslechnuti všichni svědci, kteří vypovídali v průběhu přípravného řízení, a dále svědci, které navrhl v průběhu soudního jednání 20. 10. 1978. Tento návrh však soud nevyslyšel. Tamtéž, protokol o hlavním líčení u Okresního soudu v Mostě s J. Chmelem konaném 25. 10. 1978. Zde viz též stížnost JUDr. Danisze proti udělení pořádkové pokuty z 1. 11. 1978, v níž odmítl její zdůvodnění, že bez povolení předsedy senátu zasahoval do výslechu svědků.
- ¹⁰ V rozsudku vyneseném senátem složeným z předsedy Drahošlava Matěchy a soudců Vítězslava Vaniše a Štefana Macka bylo uvedeno, že J. Chmel je vinen trestným činem pobuřování proto, že v „*přesně nezjištěný den v měsíci lednu 1977 v Korozlukách, okr. Most, ve svém bytě rozšiřoval text ‚Charty 77‘, který je nepřátelsky zaměřen proti společenskému a státnímu zřízení ČSSR tím, že jej v přítomnosti více osob dal k dispozici a organizoval jeho podepsání přítomnými osobami*“. Tamtéž; rozsudek je uložen též in: OS v Mostě, soudní spis k případu Josefa Hegra, Ivany Holotové, Josefa Kliera a Petra Oudy, spis. zn. 1 T 616/78.
- ¹¹ Chmel podal okamžitě stížnost proti zamítnutí jeho žádosti o propuštění z vazby a odvolal se rovněž proti rozsudku. Odůvodnění Chmelovy stížnosti proti usnesení Okresního soudu v Mostě o jeho ponechání ve vazbě ze 31. 10. 1978 a odůvodnění jeho odvolání ze 7. 11. 1978 viz in:

OS v Mostě, soudní spis k případu Jiřího Chmela (spis. zn. 1 T 442/78) uložený jako příloha k rehabilitačnímu spisu, spis. zn. 1 Rt 451/90.

¹² Zdeněk Hejduk a Josef Löffler byli slyšeni jako svědci již 10. 7. 1978, Pavel Kos a Josef Klier 12. 7. 1978 a Ivana Holotová 12. 7. 1978. Tamtéž, protokoly o výslechu svědků.

¹³ Společenskou záruku za J. Chmela navrhl závodní výbor ROH podniku Geofyzika Praha 5, v němž Chmel pracoval od počátku března 1978. Okresní soud v Mostě tuto záruku zamítl s odůvodněním, že „*ani nabídnutá záruka společenské organizace ROH nemá potřebné náležitosti, aby z ní mohl soud posoudit, zda výchovná síla kolektivu je taková, že povede k nápravě a výchově obžalovaného*“. Tamtéž, rozsudek Okresního soudu v Mostě nad J. Chmelem z 25. 10. 1978.